

**Nemzeti Kulturális Alap
Múzeumok Kollégiuma
Budapest**

**Isaszegi Művelődési Ház és
Múzeumi Kiállítóhely
Isaszeg**

Isaszegi Múzeumi Kiállítóhely, a restaurált
műtárgyak őrzési helye (Madách I. u. 15.)

Szakmai Beszámoló
a 2023. évi 209111/00205 számú
NKA pályázat megvalósulásáról

Az **Isaszegi Művelődési Ház és Múzeumi Kiállítóhely** (2117 Isaszeg, Dózsa Gy. u. 2.) mint **anyaintézmény** pályázatot nyújtott be 2023. évben az NKA Múzeumok Kollégiuma részére a **telephelyén az isaszegi Múzeumi Kiállítóhely** (2117 Isaszeg, Madách I. 15.) megvalósuló műtárgyvédelmi eszköz beszerzésére és restaurálásra.

Nyertes pályázati cél:

**ERZSÉBET KIRÁLYNÉ TÖLGYFATAPLÓ PAPUCSA ÉS
III. GRASSALKOVICH ANTAL METSZET RESTAURÁLÁSÁRA
VALAMINT ÁLLOMÁNYVÉDELEMHEZ SZÜKSÉGES
ESZKÖZBESZERZÉSRE**

Az anyaintézmény (Isaszegi Művelődési Ház) a fenti célok megvalósítására a Nemzeti Kulturális Alap Múzeumok Kollégiuma döntése alapján **650.000,-Ft** vissza nem térítendő támogatásban részesült, melyet ezúton is megköszönünk.

TFA TA-140 hőmérséklet és páratartalom mérő-adatgyűjtő készülék (1 db)

Jelen pályázaton a Conrad Webáruház által forgalmazott német TFA Dostmann GmbH KlimaLogg Pro 30.3039.IT. típusú mérőműszerét vásároltuk meg, a pályázati kiírásnak megfelelően a műtárgykörnyezeti adatok mérésére. A központi egység 50.000 adat tárolására is alkalmas, PC kompatibilis, USB Stick segítségével az érzékelőkről - vezeték nélkül – könnyedén áttölthetők a mérési adatok a számítógépre. A hozzáadott szoftver (Klimalogg Pro V1.3.0.) révén az adatok könnyedén rendszerezhetők, kiértékelhetők (grafikusan is), leolvashatók.

Fontos szempont volt a kiválasztásnál, hogy a múzeumi területen is ismert német TFA egy svájci csúcstechnológiai céggel közösen kifejezetten jó minőségű érzékelőket fejlesztett ki a nedvességmérőkhöz, olyan pontossággal, amelyet egyébként csak ipari eszközök képesek elérni:

Műszaki adatok:

Hőmérséklet:

Mérési tartomány: 0 - +50 °C

Mérési pontosság: +/- 1 °C

Páratartalom:

Mérési tartomány: 1% - 99%

Mérési pontosság: **± 3% relatív páratartalom** (35 ... 75%, egyébként ± 5%).

IT Azonnali jelátvitel

A rádióátvitel modern technológiája: IT Instant Transmission

Gyors: mindig az aktuális mért értékek jelennek meg a kijelzőn – az átviteli intervallum 4,5 vagy 27,5 másodperc között állítható (mintavételezési idő).

Biztonságos: Érzéketlen a rádióinterferenciára, a rádiójelátvitel hatótávolsága max. 100 m.

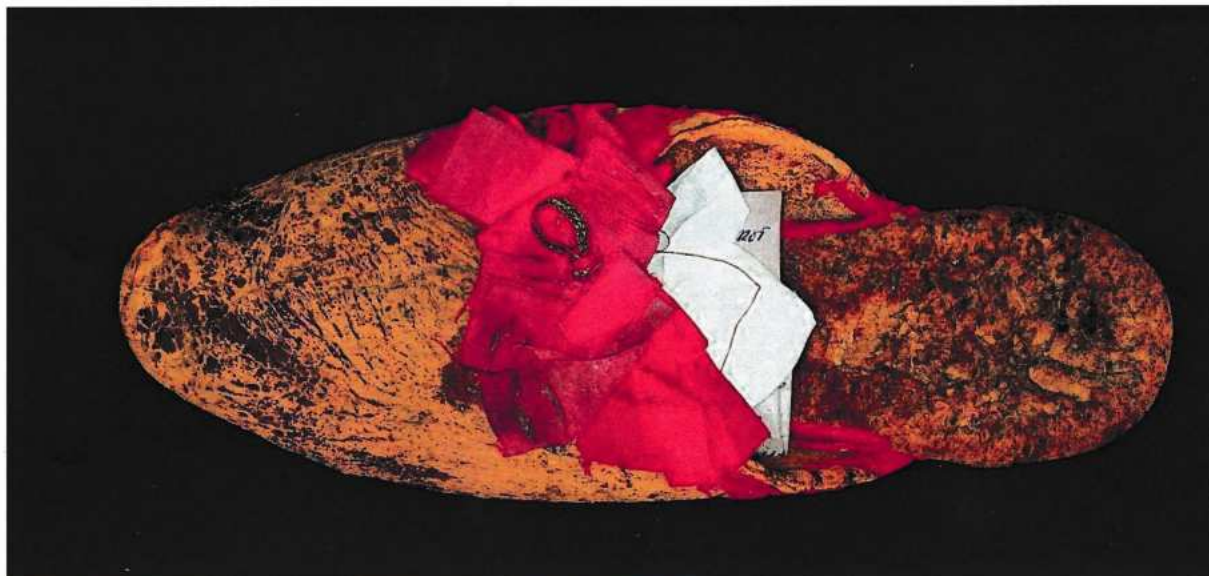
A TFA Klima LOgg Pro központi egységhez max. 8 db külső vezeték nélküli hőmérséklet és páratartalom érzékelőt lehet csatlakoztatni, amellyel

intézményünk már rendelkezik. A korábbi bázis készülék közel 10 évig hűségesen tette a dolgát, de sajnos tönkrement. A jelenlegi készülék tökéletesen együttműködik a külső vezeték nélküli jeladókkal.

A bázis állomás/Adatgyűjtő és mérő készülék nagy segítséget nyújt, a szinte már egyszemélyessé vált muzeális intézmény mindennapos állományvédelmi munkájában. Távollét esetén (szabadság, betegség, stb.) is biztosított a folyamatos mérés és adatrögzítés. Könnyebbé teszi a múzeumi gyűjteménykezelő munkáját hiszen egy kattintással bármikor a központi épületből ellenőrizheti a külső raktárak (gyűjtemény és átmeneti) és a többi helyiség mérési adatait. A mért értékeket számítógépen és nyomtatott formában is (lefűzve) rögzítjük ill. tároljuk. A múzeum honlapján a mérési eredmények hozzáférhetőek. Kiugró értékek esetén a szükséges intézkedéseket megteesszük pl. páramentesítő berendezés használata, szellőztetés, stb. Egy – egy adott műtárgyvédelmi probléma, gond megoldása végett konzultálunk Murnerné Lukács Katalin Pest vármegyei állományvédelmi felelőssel, és kikérjük véleményét, tanácsát. Segítségére mindig számíthatunk!

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ TÖLGYFATAPLÓ PAPUCSA

Erzsébet királyné papucsá restaurálás előtti állapotban

2022. július 6-án az isaszegi falumúzeumban látogatást tett Kovács Éva Marianna, Kaján Marianna muzeológusok (Gödöllői Királyi Kastély) és Szlávik Jánosné elnök asszony (Gödöllői Királyi Kastély Barátainak Köre). A találkozó során ismerkedtek meg vendégeink a múzeum állandó kiállításával, a település múltjával, és a múzeum több mint félévszázados történetével. Ekkor került bemutatásra az isaszegi Falumúzeum gyűjteményéből egy rég elfeledett műtárgy Erzsébet királyné papucsá. Története regényes és egyben mesés. Egykoron isaszegi erdészek készítették a tölgyfatapló papucsot és ajándékozták szeretetük jeléül Erzsébet királynénak (1837-1898). A taplóból készült papucs, piros selyemmel szegett, fém zsinórral és piros szalagcsokorral díszített. Talpa bőrből van. Kialakítása nagy ügyességet és fantáziát követelt készítőjétől. Az utókor számára Szathmáry Zoltán (1901-1989) az isaszegi Falumúzeum alapítója és létrehozója őrizte meg.

A számunkra fontos helytörténeti értékkel bíró becses kis emléktárgy restaurálását már ekkor elhatároztuk, hiszen Erzsébet királyné több alkalommal is vadászott Isaszeg környékén, megpihent a közeli vadászkastélyban, amely ma már sajnos nincs meg. A tölgyfatapló papucsot pedig isaszegi erdészek készítették és ajándékozták Erzsébet királynénak emlékül. Ügyünknek megnyertük Pongrácz Gabriella igazgató asszonyt (Isaszegi Művelődési Ház és Múzeumi Kiállítóhely), aki a múzeum elképzelését messzemenően támogatta. Kovács Éva Marianna muzeológus pedig előzetes szakvéleményt készített a műtárgyról. A becses emléktárgy restaurálására pedig Moór Anikó restaurátor művészt kértük fel. A

tárgyhoz mellékelt proveniencia-cédulát szintén műtárgyként kezeltük, ezért azt papírrestaurátor szakember gondjaira bíztuk.

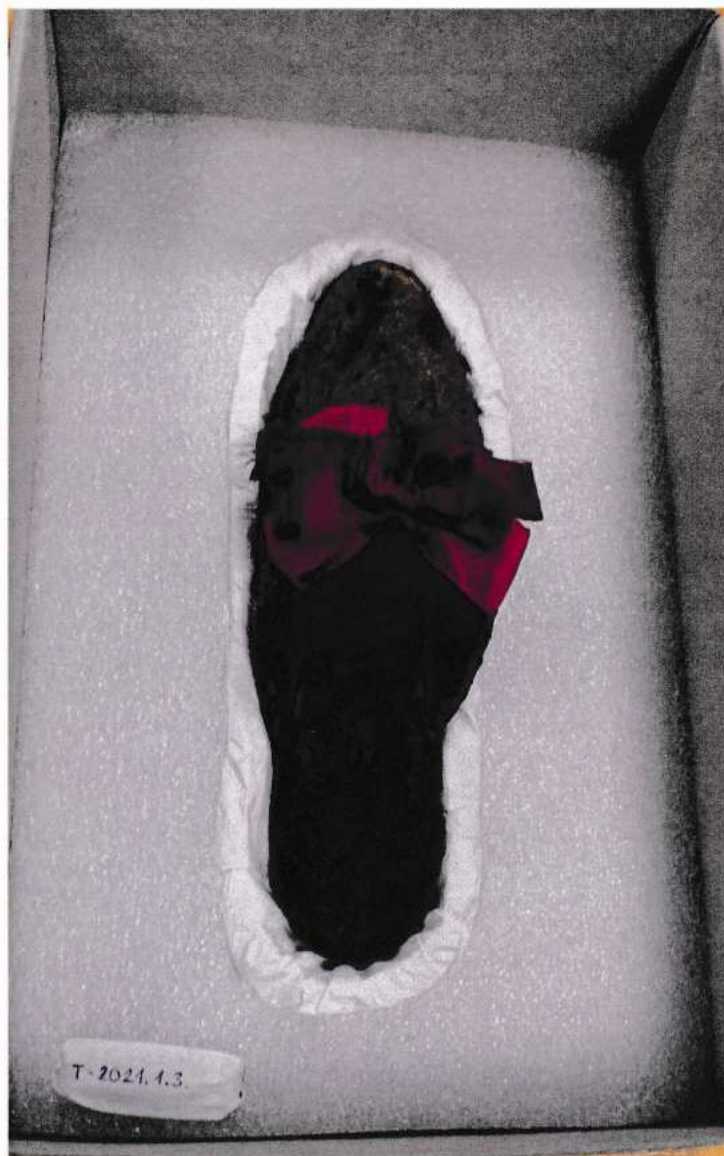
2023. október 21-én a Múzeumok Őszi Fesztiválja isaszegi programján került ismertetésre és bemutatásra Erzsébet királyné tölgyfa taplóból készült papucs. Előadónk Kovács Éva Marianna muzeológus volt (Gödöllői Királyi Kastély). Ekkor közöltük a hallgatósággal az örömhírt, hogy az NKA Múzeumok Kollégiuma eredményesen bírálta el pályázatunkat és a restaurálás hamarosan elkezdődhet majd. Mindannyian megörültünk ennek az örömteli hírnek.

Kovács Éva Marianna muzeológus igen érdekes előadást tartott. Ezáltal többet tudhattunk meg a toplászatról v. taplászatról a taplófeldolgozásról, amelynek gyűjtése a 19. század első felében, vagy még korábban is szokásban volt. A tapló bükk, cser, dió és más fákon termő gomba. A taplóból többféle tárgyat is készítettek: pl. sapkát, válltáskát, kefetartót, falvédőt, öveget, tűpárnát, virágdíszeket, koszorút, taplószéket, taplólabdát, varázseszközt (amulett), és másokat. A toplások júniustól a tél beálltaig (havazásig) hatalmas erdőterületeket jártak be, míg a szükséges mennyiséget összegyűjtötték. A taplót kemény kérgétől megtisztították, vékony lemezekre szeletelték, majd aztán kézzel nyújtva alakították ki a szükséges formát és nagyságot. A taplósapka és kalap formán készül, a dísztárgyakat (terítő, faliszőnyeg, párna, könyvjelző, stb.) préselt vagy rátétes díszítménnyel látták el. Erdélyben Korond azok közé a világviszonylatban is ritka települések közé tartozik, amelyekben még ma is élő mesterség a taplófeldolgozás.

Előadónk kutatásai révén nemcsak-e becses műtárgyról tudhatunk meg többet, hanem a magyarok által is szeretett Erzsébet királyné életéről is. Erzsébet királyné isaszegi vadászatairól hallhattunk történeteket, az Isaszegtől néhány km-re az egykori Oszenicza-major (Szentgyörgypuszta) vadászkastélyáról is kaptunk új információkat. Megtudhattuk, hogy pl. az új vadászház építése 12.550,-Ft-ba került és erdőgondnokságot is létrehozottak az 1870-1880-as években.

A restaurált műtárgy tárolása és időszakos bemutatása során fokozottan be kell tartanunk az előírt műtárgyvédelmi követelményeket. Különösképpen a légnedvesség (RH) és a fény (mesterséges, természetes) optimális értékeinek biztosítására kell odafigyelni.

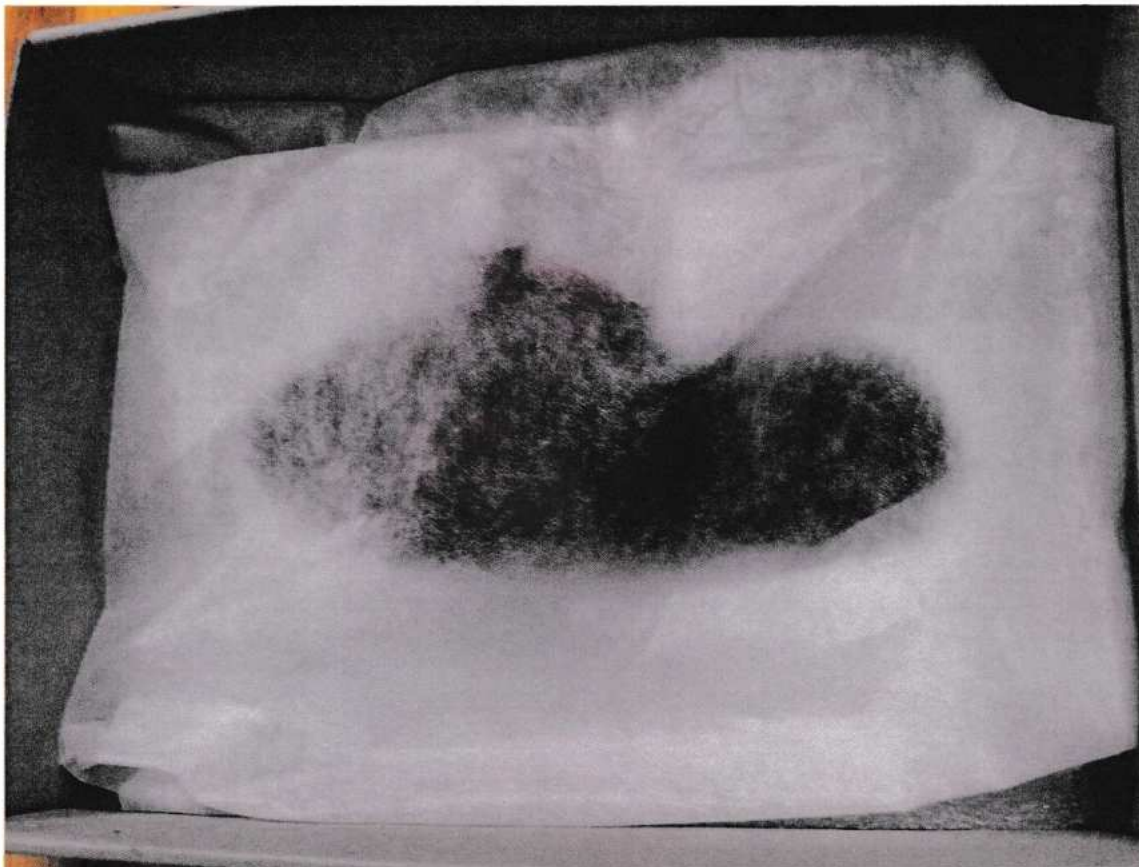
A restaurált műtárgy bemutatását a nagyközönség számára a Múzeumok Világnapja (május) és a Múzeumok Őszi Fesztiválja (október) hónapban tervezzük.

Lelt.sz.: T-2021.1.3.
Erzsébet királyné tölgyfatapló papucs

A szépen restaurált műtárgyat savmentes tárolódobozban. Ethafoam alátámasztással és a papucs körül Tyvek műtárgy csomagolóanyaggal bélelve tároljuk.

A műtárgy (emléktárgy) restaurálását Moór Anikó művészrestaurátor végezte el (Kistarcsa) az isaszegi Múzeumi Kiállítóhely számára (2024. febr.).

A restaurált papucs a savmentes tárolódobozban agrofátyol fóliával védve a portól, szennyeződésektől.

A T-2021.1.3. leltári számú műtárgy, fénytől védett tároló szekrényben elhelyezve. A polcon a hőmérséklet és páratartalom mérésére szolgáló (vezeték nélküli) érzékelő is helyet kapott.

III. Grassalkovich Antal (1771-1841) metszet

III. Grassalkovich Antal foltos litográfiája, tűzőkapoccsal rögzítve egy savas kartonlaphoz, amely már rozsdásodásnak indult. Restaurálás előtti állapotban 2023. augusztusában.

Az isaszegi helytörténet számára különösen fontos volt III. Grassalkovich Antal metszetének restaurálása, mivel a Grassalkovichok voltak 1730-tól Isaszeg földesurai és kegyurai is. E korszak átszővi Isaszeg történelmét is. A Grassalkovichok több alkalommal is renováltatták az ősi temetődombon álló Szent Márton templomot, amelyet 1757-ben szenteltek fel Szent Márton tiszteletére. Nemcsak földesurai, hanem kegyurai is voltak Isaszeg jobbágyfalunak. Ezen időszak alatt a XVIII. században készültek el a templom eredeti harangjai, amelyek ma már nincsenek meg. A régi harangok „elmentek a háborúba”. Bevezették az akkori értelemben vett modern mezőgazdaságot.

III. Grassalkovich Antal jószándékú, segítőkész és nagyműveltségű embernek ismerték. Udvarnépe, uradalmi alkalmazottai és jobbágysai körében is szeretet övezte. Anyagi nehézségei ellenére a kortársak nagyvonalú mecénásnak ismerték. Pénzadományokkal támogatta a pozsonyi árvaházat, 1809-ben katonai kórház céljára rendezte be a hatvani kastélyt.

Segítőkészségére jó példa az 1831-es országos pestisjárvány amikor, alattvalói részére gondoskodott megfelelő orvosságról, ételről és orvosokról is. Ekkor Isaszeg lakosságának csaknem egyharmada elpusztult.

Az 1838-as pesti árvíz idején, amikor ezrek maradtak hajlék és élelem nélkül, Gödöllőről szekérszámba szállított élelmiszeradományával segítette a szerencsétlenül járt embereket.

A reformkori élet számos jelentős képviselőjével ismerkedett meg. A nyelvújító Kazinczy Ferencsel (1759-1831) rendszeresen levelezett. Kapcsolatban volt Széchenyi Istvánnal (1791-1860), akinek az 1824-ben létrehozott vadásztársaságában alapítótagként vett részt. III. Grassalkovich Antal nevéhez fűződik a nemzeti színjátszás ügyének előmozdítása azzal, hogy 1833-ban Pesten telket, majd 1000 forintot adományozott a tervezett Nemzeti Színház felépítésére. Szintén telekadománnyal támogatta a pesti egyetem botanikuskertjének létrehozását (1807.), s telek felajánlásával kívánta segíteni a Nemzeti Múzeum megépítését is. Halálakor nagyobb összeget hagyott a Tudományos Akadémiának is.

A Grassalkovichok közel másfél évszadon keresztül a XVIII. századi magyar történelem egyik kiemelkedő főnemesi családjai közé tartoztak.

Felhasznált irodalom: Varga Kálmán: A gödöllői kastély évszázadai, 2003. (Falumúzeum könyvtára, lelt.sz. 606.)
Varga Kálmán, Nagyboldogasszony Bazilika Máriabesnyő (1759-2000), 2011.
(Szmolicza József saját tulajdona)
Szatmáry Zoltán szerk. Isaszeg, 1992. (Falumúzeum könyvtára, lelt.sz. 390.)
Isaszegi Falumúzeum Adattára

Végezetül I. Grassalkovich Antal jelmondatát idézzük, amely úgy érezzük, hogy biztosan iránymutató volt a Grassalkovichok élete során:

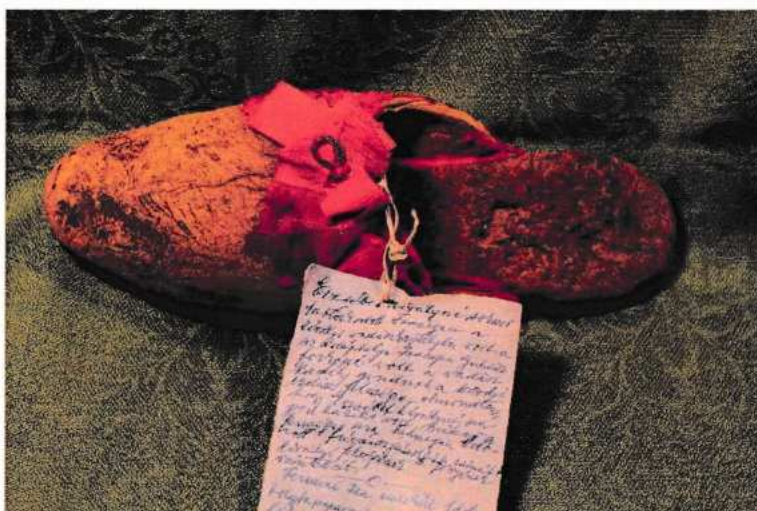
„Tuta conscientia optimus consiliarius. Fac bonum omnibus, quam diu poteris.”

„A nyugodt lelkiismeret a legbiztosabb tanácsadó. Tégy jót mindenkivel, amíg csak megleheted.”

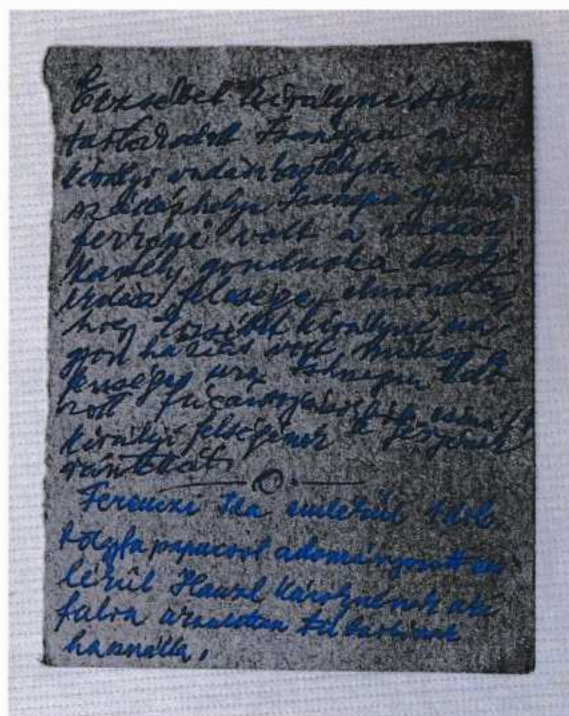
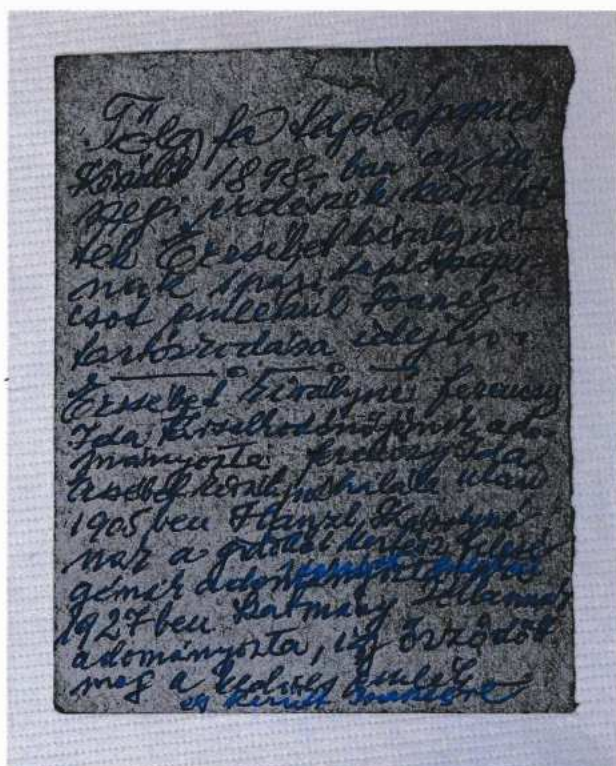

A szépen restaurált litográfia 2024. februárjában került vissza az isaszegi múzeum gyűjteményébe. Restaurálta Murnerné Lukács Katalin művészrestaurátor (Budapest). A metszet restaurálása mellett a régi keret restaurálása is megtörtént, új UV fóliával ellátott üvegezést is kapott a műtárgy. Tárolása fénytől védett helyen, savmentes dobozban Ethafoam alátámasztással és Tyvek műtárgybarát csomagolással védve történik. Időszakos bemutatására a Múzeumok Világnapja (május) és a Múzeumok Őszi Fesztiválja (október) tervezzük.

Nem volt a pályázat része, de Murnerné Lukács Katalin papírresturátornak köszönhetően konzerválásra került az Erzsébet királyné taplóból készült papucsához (Leltári száma: T-2021.1.3.) tartozó 1 db un. proveniencia-cédula is, amely a műtárgy eredetéhez, megszerzéséhez közl számunkra értékes információkat.

Az értékes műtárgy a restaurálás előtti állapotában. Jól látható, hogy a papucs selyem szalagjához egy spárga segítségével erősítették a származási v. eredet cédulát.

A konzervált, savmentesített cédulát Tyvek műtárgybarát csomagolással védjük a további esetleges sérülésektől, szennyeződésektől.

Nemzeti
Kulturális
Alap

A Nemzeti Kulturális Alap Múzeumok Kollégiuma pályázatán nyert pénzügyi támogatásból, amely **650.000,-Ft** volt, egy db TFA KlimaLogg Pro vezeték nélküli hőmérséklet és páratartalom mérő és adatgyűjtő készülék vásárlása, valamint a helytörténet számára fontos műtárgyak restaurálása (Erzsébet királyné papucs, III. Grassalkovich Antal metszet, kerettel együtt) restaurálása valósult meg. A fentiek hozzájárulnak a muzeális intézmény évtizedek óta tartó, tervszerű állományvédelmi munkájához, és ez által újabb műtárgyak kerülhetnek bemutatásra a nagyközönség számára. A mérőeszköz használati és a jelen pályázatban restaurált műtárgyak őrzési helye az Isaszegi Művelődési Ház telephelye, az isaszegi Múzeumi Kiállítóhely (2117 Isaszeg, Madách I. u. 15.).

A jelen beszámoló másolata a Múzeumi Kiállítóhely (Falumúzeum) honlapján megtekinthető. <http://muzeum.isaszeg.hu> vagy <http://muzeum.isaszeg.hu/eves-muzeumi-beszamolok/>

Tisztelt Bíráló Bizottság!

Az NKA Múzeumok Kollégiuma vissza nem térítendő pályázati támogatását ezúton is megköszönjük!

A fentiek alapján kérjük az Isaszegi Művelődési Ház és Múzeumi Kiállítóhely (2117 Isaszeg, Dózsa Gy. u. 2. fszt.) **Szakmai Beszámolójának** elfogadását!

Hivatalosan igazoljuk, hogy az NKA Múzeumok Kollégiuma 2023. évi **209111/00205 azonosító számú pályázatán kapott támogatást a pályázati célnak megfelelően használtuk fel.**

Isaszeg, 2024. április 11.

Pongrácz Gabriella
igazgató

Isaszegi Művelődési Ház és
Múzeumi Kiállítóhely

Szmolicza József
gyűjteménykezelő
Múzeumi Kiállítóhely